

Een drempelloze stapelroute?

Met het ingaan van de wet 'Gelijke kans op doorstroom naar havo en vwo' op 1 augustus 2020 is de stapelroute voor leerlingen nagenoeg drempelloos toegankelijk geworden. Dit is vooral relevant voor laatbloeiers. De nieuwe wetgeving moet leiden tot helderheid en uniformiteit in de doorstroomvoorwaarden en tot meer kansengelijkheid. Pakt dat in praktijk ook zo uit?

DOOR CARLA DESAIN

Na het vmbo de havo gaan doen, of na de havo het vwo. Jaarlijks stroomt rond 17% van de vmbo-leerlingen met een tl-diploma en 3,5% met een gl-diploma door naar de havo. Rond 5% van de havisten stroomt door naar het vwo. (bron: VO-raad).

Doorstroomregeling in het kort

Elke havist met een diploma op zak mag instromen in vwo-5. Voor vmbo'ers (gl of tl) geldt als doorstroomeis dat ze examen hebben gedaan in één extra vak (bijvoorbeeld economie, Frans of informatietechnologie). Scholen mogen – als leerlingen aan de doorstroomeis voldoen – niet langer extra eisen stellen aan bijvoorbeeld de hoogte van de eindexamencijfers of aan de leerhouding. Alleen plaatsgebrek of denominatie blijven geldige redenen om leerlingen te weigeren. Daarnaast verdwijnt het doubleerverbod dat veel scholen hanterden voor stapelende leerlingen.

Extra vak of doorstroomprogramma?

De doorstroom tussen **vmbo en havo** is niet makkelijk. Er zijn grote verschillen qua omvang in beide curricula. Ook inhoudelijk zijn er drempels: zo sluit bijvoorbeeld vmbo-wiskunde niet goed aan op de havo-stof. De doorstromende vmbo'er moet dus een flinke inhaalslag maken. De Tweede Kamer besloot om een extra examenvak verplicht te stellen. Zo'n extra vak verkleint immers het verschil tussen beide onderwijsprogramma's en laat de leerling vast wennen aan een grotere studielast.

Het ontwikkelen en uitvoeren van een doorstroomprogramma dat leerlingen bijspijkt en voorbereidt op de overstap, wordt (voorlopig) gezien als verantwoordelijkheid van de individuele vmbo-scholen. Zij kunnen daarvoor tot 2022 subsidie aanvragen.

Tussen **havo en vwo** zijn de verschillen kleiner: profielstructuur en vakkenpakketten zijn vrijwel identiek en de eindtermen van havo- en vwo-vakken overlappen flink. Wel hebben

gediplomeerde havisten die naar vwo-5 doorstromen een vak minder gedaan dan hun klasgenoten die uit vwo-4 komen. De Tweede Kamer vond het niet noodzakelijk om ook voor de route havo-vwo een extra vak verplicht te stellen. Niet alleen vanwege de genoemde kleinere verschillen; ook omdat doorgestroomde havisten in vwo-5 extra ruimte hebben in hun rooster om gemiste stof in te halen: ze kunnen vrijstelling krijgen voor vakken als maatschappijleer en ckv.

Als mogelijk alternatief voor dat extra vak werd een verplicht doorstroomprogramma geopperd. Daarover ontstond flink wat discussie. Om toch de beoogde invoeringsdatum van de wet (1 augustus 2020) te kunnen halen, is de besluitvorming hierover vooruitgeschoven ('er zal nog worden onderzocht of en hoe doorstroomprogramma's voor havisten vorm kunnen krijgen'). Dus nu zijn in de wet geen eisen opgenomen voor de doorstroom havo-vwo, die is drempelloos.

Drempelloos ≠ probleemloos

De wet lijkt helder: vmbo'ers met een extra examenvak en alle havisten kunnen doorstromen – zonder voorwaarden. De praktijk blijkt weerbarstiger, merkten Wendy en Daniël Kers, beiden decaan op het vmbo: "De juichstemming over 'eindelijk duidelijkheid' begon al snel af te brokkelen. Het ene na het andere voorbeeld dook op over leerlingen en scholen die – met dezelfde wet in de hand – tot heel andere interpretaties van de regels komen. Er staat in de wet dat een school een leerling moet toelaten als die voldoet aan de doorstroomvoorwaarde. Maar er staat **niet** expliciet dat die leerling ook moet worden toegelaten tot het profiel en het vakkenpakket van z'n keuze. Daaruit maken sommige scholen op dat ze aan de profielkeuze eigen eisen mogen stellen – en ze doen dat ook."

Onderzoek

Vanuit hun organisatie De Wereld van LOB onderzoeken Kers en Kers het doorstroomrecht en hoe dat in praktijk uitpakt. Ze legden de vraag 'of scholen schooleigen beleid mogen voeren bij

Een stukje geschiedenis

Na de invoering van het vmbo in 1999 mochten alleen geslaagde tl-leerlingen met de vakken wiskunde en Duits of Frans doorstromen naar de havo. Om stapelen te vergemakkelijken zijn deze wettelijke doorstroomeisen gefaseerd afgeschaft. Maar havoscholen bleven eigen voorwaarden hanteren voor toelating van gediplomeerde vmbo'ers tot havo-4, zoals een hoog cijfergemiddelde, een positief advies van de vmbo-mentor, voldoende motivatie, een goede werkhouding van de leerling of een (ruime) voldoende voor wiskunde. De in 2012 door de VO-raad ingestelde 'Toelatingscode overstap vmbo-havo', met als doel meer duidelijkheid en meer uniformiteit, had niet het beoogde effect. Hierdoor werd wetgeving noodzakelijk. In het begin werd alleen gesproken over doorstroomrecht voor vmbo-havo, later ook over havo-vwo.

de keuze van een profiel' voor aan het ministerie. OCW's reactie benadrukte dat het de bedoeling van de regelgeving is om leerlingen zoveel mogelijk kansen te bieden op het vervolgonderwijs van hun keuze. Scholen zouden de wettelijke regeling vrijwel ineffectief maken als ze aan de doorstroom van sommige profielen hoge aanvullende eisen stellen, zodat er de facto weinig keuze overblijft. 'Dat lijkt in strijd met de bedoeling van de wet.'

Kers en Kers: "Jammer dat OCW ook nu niet eenduidig formuleert. Door te stellen dat dit 'in strijd **lijkt**' met de wet, in plaats van 'in strijd **is**', staat toch weer de deur op een kier voor een andere interpretatie en voor aanvullende eisen. Bijvoorbeeld voor de school die een leerling op grond van z'n eindcijfers (allebei 5,6) voor natuur- en scheikunde - voldoende hoog om mee te slagen - de toegang weigert tot een NG- of NT-profiel en alleen het profiel CM open wil stellen."

Op LinkedIn en in Decazine, vakblad voor decanen, riepen Kers en Kers scholen op om voorbeelden van aanvullende eisen te melden. Dit leverde tientallen reacties op.

Het ene doorstroomvak is het andere niet

Barbara Dresen, decan op een vwo-afdeling, reageerde op de oproep van Wendy en Daniël Kers: "Ik kom die aanvullende eisen op scholen ook tegen. Helemaal onlogisch zijn ze niet, het ene vak leent zich nu eenmaal beter als 'doorstroomvak' dan het

andere. Op mijn school worden in vwo-4 bij geschiedenis geen toetsen afgenomen die meetellen voor het eindexamen; de stof die nodig is voor vwo-5 kan door een leerling redelijk goed zelfstandig bijgewerkt worden. Datzelfde geldt voor aardrijkskunde; die modules bouwen niet op elkaar voort. Bij wiskunde of economie wordt het lastiger, daar kun je niet zonder de basisstof uit vwo-4. Als het ook nog om practica gaat, zoals bij natuur- of scheikunde of nlt, wordt zelfstandig inhalen nog lastiger - zelfs bijna onmogelijk.

Dus als een doorstromende leerling een slecht-inhaalbaar vak wil kiezen en de school daarop reageert met: 'waarom geen aardrijkskunde?' is dat best begrijpelijk. Maar als decan vind ik uiteraard dat het te kiezen vak moet passen bij de interesses en toekomstplannen van de leerling."

Doorstroomprogramma's

Dresen: "Wat mij betreft zouden leerlingen met doorstroomambitie al in havo-4 en -5 kunnen werken aan het vak dat ze extra zullen krijgen op het vwo, liefst in de vorm van een ingeroosterd keuzevak. Eventueel kan de gemiste stof van een nieuw vak ook ingehaald worden met doorstroommodules in vwo-5, begeleid door een vakdocent."

Kers en Kers: "Hetzelfde geldt voor de doorstroom vmbo-havo. Door een goede begeleiding bij de profielkeuze in vmbo-3 kunnen de leerlingen doordacht een pakket kiezen dat doorstroom naar de havo mogelijk maakt. Vervolgens kan elke leerling in z'n loopbaandossier de keuze uitwerken voor de havo, het te kiezen profiel en de aansluiting op de gedroomde vervolgopleiding op het hbo. Als je denkt vanuit de leerling in plaats vanuit de organisatie, kan er veel!" ●

► Carla Desain is zelfstandig onderwijsjournalist en tekstschrijver.